

можливостей сторін. Таким чином, це не просто спільна діяльність в ім'я досягнення своїх цілей, але й співвідношення їх з цілями партнера.

Ми вважаємо, що соціальне партнерство – це баланс інтересів, що досягається сторонами соціального взаємодії на основі компромісу. Ця соціальна взаємодія є найбільш дієвою умовою для досягнення в суспільстві стабільності та процвітання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асп Э. К. Введение в социологию : [учебник] / Асп Э. К. – СПб. : Алетейя, 2000. – 137с.
2. Ильин В. С. Формирование личности школьника : Целостный процесс / Ильин В. С. – М. : Педагогика, 1984. – 144 с.
3. Клочан Ю. В. Педагогічні умови соціальної адаптації учнів професійно-технічних навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Ю. В. Клочан. – Луганськ, 2009. – 20 с.
4. Конюхов Н. И. Словарь-справочник по психологии / Конюхов Н. И. – М. : Международная пед. академия, 1996. – 155 с.
5. Словарь по социальной педагогике : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / [авт.-сост. Л. В. Мардахаев]. – М. : Академия, 2002. – 368 с.
6. Социальная работа : словарь-справочник / [сост. Е. П. Агапов, В. И. Агапов, В. Д. Альперович и др.] ; под ред. В. И. Филоненко. – М. : Контур, 1998. – 480 с.
7. Социальное партнерство : словарь-справочник / [П. Г. Бойдаченко, Б. П. Владимирова, Ф. И. Гайнуллина и др.] ; под ред. В. Н. Киселева, В. Г. Смолкова. – М. : Экономика, 1999. – 235 с.
8. Фриш Г. Л. Книга для начинающего директора школы / Фриш Г. Л. – М. : УЦ Перспектива, 2002. – 233 с.

УДК 378.147:316.6

НАУКОВІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ СУТНІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ЗРІЛОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Хмуринська Т. О., аспірант

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка.

Розвиток соціально-професійної зрілості особистості майбутнього соціального педагога належить до пріоритетних завдань вищої педагогічної освіти, оскільки він пов'язаний із підвищенням ефективності майбутньої професійної діяльності. Проблема соціально-професійної зрілості виступає як самостійна, адже у зв'язку з розширенням сфери діяльності соціального педагога, ускладненням соціально-економічної ситуації, зростає значення якості його професійної підготовки.

Ключові слова: соціально-професійна зрілість, особистісна зрілість, професійна зрілість, соціальна зрілість, соціальна відповідальність, саморозвиток, соціальна активність.

Хмуринская Т. НАУЧНЫЕ АСПЕКТЫ АНАЛИЗА СМЫСЛОВЫХ ХАРАКТЕРИСТИК СОЦИАЛЬНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ЗРЕЛОСТИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ / Тернопольский национальный педагогический университет им. В. Гнатюка, Тернополь, Украина.

Развитие социально-профессиональной зрелости личности будущего социального педагога принадлежит к приоритетным заданиям высшего педагогического образования, так как он связан с повышением эффективности будущей профессиональной деятельности. Проблема социально-профессиональной зрелости выступает как самостоятельная, так как в связи с расширением сфер деятельности социального педагога, усложнением социально-экономической ситуации, возрастает значение качества его профессиональной подготовки.

Ключевые слова: социально-профессиональная зрелость, личностная зрелость, профессиональная зрелость, социальная зрелость, социальная ответственность, социальная активность, саморазвитие.

Khmurynska T. SCIENTIFIC ASPECTS OF THE ANALYSIS OF ESSENTIAL CHARACTERISTICS PECULIAR TO SOCIAL AND PROFESSIONAL MATURITY OF STUDENTS MAJORING IN SOCIAL PEDAGOGY / Ternopil V. Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine.

Increased social and professional maturity of prospective social pedagogue's personality belongs to priority objectives of higher pedagogical education, since it is connected with enhancing the effectiveness of future professional activity. Social and professional maturity is a separate issue because of the expanding area of social pedagogues' activity and tense socio-economic situation contributing to the significance of their professional training quality.

Key words: social and professional maturity, maturity of personality, professional maturity, social maturity, social responsibility, self-development, social activity.

Введення поняття «професійна зрілість соціального педагога» виправдане тим, що воно відображає принципово нове явище, невизначене існуючими поняттями в педагогіці, передбачаючи діалектичне розуміння професійної зрілості соціального педагога як цілісної системи, що постійно розвивається, яка складається із відносно самостійних підсистем, у всій повноті їх структурних і якісних характеристик, взаємопов'язаних і взаємообумовлених єдиною цільовою, функціональною і змістовою детермінантою, орієнтованою на цілісний розвиток студента в процесі професійної підготовки.

Розвиток соціально-професійної зрілості особистості майбутнього соціального педагога належить до пріоритетних завдань вищої педагогічної освіти, оскільки він пов'язаний із підвищенням ефективності майбутньої професійної діяльності. Проблема соціально-професійної зрілості виступає як самостійна, адже у зв'язку з розширенням сфери діяльності соціального педагога, ускладненням соціально-економічної ситуації, зростає значення якості його професійної підготовки. Одним із показників успішності виконання майбутньої професійної соціально-педагогічної діяльності є рівень професійної підготовки студента

Відомо, що ефективність соціально-педагогічної діяльності значною мірою залежить від рівня професійної підготовки, теоретичних знань та практичних навичок соціального педагога, його умінь та здібностей встановлювати контакт з клієнтом і т.д. На нашу думку, найкращим показником якості соціально-педагогічної підготовки, перш за все, є ефективне виконання майбутньої професійної діяльності. Ми вважаємо, що критерієм запоруки ефективного виконання професійних обов'язків може стати високий рівень соціально-професійної зрілості майбутнього соціального педагога.

На думку М. Ємельянової, значення поняття «соціально-професійна зрілість соціального педагога» полягає в тому, що воно відображає зовсім нове явище, яке припускає розуміння соціально-професійної зрілості соціального педагога, як цілісної системи яка постійно розвивається, і складається з відносно самостійних підсистем (особистісна зрілість, соціальна зрілість, професійна зрілість і т.д.), що взаємопов'язані та взаємообумовлені єдиною цільовою, функціональною, змістовою детермінантою, орієнтованою на цілісний розвиток студента в процесі професійної підготовки [4, с. 37].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що проблема соціально-професійної зрілості майбутніх соціальних педагогів до сьогодні не вирішена. На сучасному етапі розвитку педагогічних наук розкриваються такі поняття як: «особистісна зрілість» (П. Гальперін, П. Якобсон, К. Абульханова-Славська та ін.); «моральна зрілість» (А. Белкін, В. Несмелов, А. Деркач); «психологічна зрілість» (Б. Ананьєв, А. Асмолов, А. Бодальов, К. Абульханова-Славська та ін.); «професійна зрілість» (Ю. Бардін, Ю. Кузнецов, Т. Заславська, С. Наумкіна); окремі аспекти соціальної зрілості розкриваються у працях Л. Когана, С. Іконникової, В. Лисовського, В. Радула, А. Реана, Є. Головахи та ін.).

Проте, варто відмітити, що на сучасному етапі розвитку педагогічної науки питання соціально-професійної зрілості не набуло широкого висвітлення в наукових дослідженнях. Проте, виняток становить дослідження Ю. Кузнецова, який дає визначення поняття «професійна зрілість» та розробив методичку оцінки рівня професійної зрілості та її складових. Проблему соціально-професійної зрілості у своїх дослідженнях розглядали такі українські дослідники, як: Г. Яворська (формування соціально-професійної зрілості у курсантів), та частково зупинявся на розгляді питання формування соціально-професійної зрілості вчителів В. Радул.

Метою нашої статті є аналіз сутнісних характеристик соціально-професійної зрілості майбутніх соціальних педагогів.

Соціально-професійна зрілість майбутнього соціального педагога не зумовлюється одними лише знаннями, умінями та навичками щодо вільної орієнтації у професійній діяльності. Вона також передбачає професійну творчість, прагнення внести в професійну діяльність щось нове, оригінальне, власне – відзначає О. Михайлов [8, с. 27–28].

Перш за все, ми розглянули наукові точки зору щодо характеристики зрілої особистості. Так, Б. Ананьєв характеристиками зрілої особистості називає: розвинуте почуття відповідальності, потреба в турботі про інших людей, здатність до активної участі в житті суспільства, та до ефективного використання своїх знань і здібностей, до психологічної близькості з іншою людиною, до конструктивного вирішення різних

життєвих проблем на шляху до найбільш повної самореалізації. Зріла особистість, на думку науковця, – «сукупний стан високого розвитку фізіологічних, інтелектуальних, вольових, моральних, соціальних параметрів людини» [1, с. 66].

Зріла особистість, на думку Ф. Якобсона, має мати широке коло інтелектуальних умінь, відрізняється здатністю мислити критично; в емоційній сфері для неї характерні стійкість емоційних оцінок, уміння контролювати свої почуття і переживання, особистість у цілому стає більш інтегрованою [10, с. 141–149].

З точки зору Г. Олпорта, зріла людина має широкі границі «Я» і може подивитися на себе зі сторони, здатна до теплих, сердечних соціальних відносин; демонструє емоційну саморегуляцію і самоприйняття; реалістично сприймає світ, досвід, прагне до досягнення особистісно значимих і реалістичних цілей; має чітке уявлення про свої власні сили і слабкі сторони [4, с. 124].

Як будь-яке комплексне, інтегральне явище соціальна зрілість складається з окремих компонентів. Як такі виступають певні стани особистості, що супроводжують її діяльність у різних сферах суспільного життя. У літературі є багато підходів до побудови структури соціальної зрілості та до визначення компонентів, котрі є найбільш важливими та відіграють роль «опорного елемента» «ядра» соціальної зрілості.

Аналізуючи розмаїті підходи учених до визначення критеріїв соціальної зрілості, Г. Яворська, умовно, виділила декілька напрямів. Одні пропонують формальні критерії, такі як наявність політичних і громадських прав, завершення освіти, здобуття професії, право одружитися, виконання військового обов'язку. Однак при такому підході соціальною зрілістю наділяється кожен громадянин, який досяг певного віку, і ця категорія фактично стає віковою. Деякі автори як показник соціальної зрілості вибирають початок самостійного трудового життя, але прийняття такого критерію має наслідком велику нерівномірність у темпах соціального дозрівання різних груп молоді. Справді, хоча студенти довше зберігають відносно залежний соціальний статус, вони випереджають однолітків у культурному, освітньому відношенні, із чим пов'язані більш складні форми соціальної відповідальності [5, с. 45].

На думку М. Ємельянової, особистісна зрілість відображає базові інтегральні характеристики людини, а саме: професійна самосвідомість (мотиви, цілі), інтегративні аспекти самості (самооцінка, самоактуалізація, самовираження, саморегуляція, самовдосконалення), усвідомлення цінностей, що визначають рівень розвитку. Таким чином, М. Ємельянова тлумачення особистісної зрілості, як підструктури професійної зрілості трактує наступним чином: «соціальна зрілість в структурі професійної зрілості є інтегративною якістю особистості, що інтегрує соціальні знання, соціальний досвід і соціальну відповідальність, забезпечуючи особистості успішну соціалізацію і гармонізацію з оточуючим середовищем» [4, с. 134].

Наступним компонентом соціально-професійної зрілості є соціальна зрілість. Л. Коган характеризує соціальну зрілість особистості через виділені ним ступені зрілості які пов'язує з індивідуальним життєвим шляхом. Він виділяє три ступеня зрілості які описує наступним чином: 1) досягнення початкового етапу соціальної зрілості (він пов'язаний з оволодінням професією, з виробленням активної життєвої позиції, освоєнням засад політичної і моральної культури, виробленням рис колективіста); 2) досягнення високої соціальної зрілості (особистість стає майстром своєї справи, бере активну участь в управлінні справами колективу і суспільства в цілому); 3) найвищий ступінь соціальної зрілості (пов'язано з усебічним гармонійним розвитком особистості, з універсалізмом її професійної діяльності, з перетворенням особистості на справжнього ватажка мас) [6].

Дещо за іншими критеріями соціальну зрілість визначає К. Платонов. Науковець, перш за все, ступені зрілості визначає за віковою ознакою. К. Платонов мінімумом соціальної зрілості особистості називає наявність усвідомлення людиною свого місця серед інших людей, прийняття особистістю соціальних норм, що визначають її здатність усвідомлено, активно і самостійно брати участь у житті суспільства, до якого вона належить, і наявність усвідомленого прагнення до самовдосконалення [9, с. 37].

Визначаючи соціальне дозрівання «як багатомірний процес, що має не один, а декілька критеріїв» [9, с. 48], І. Кон найважливішими з них називає: завершення освіти, здобуття стабільної професії, початок трудової діяльності, матеріальна незалежність від батьків, політичне і громадянське повноліття, служба в армії (для чоловіків), шлюб, народження першої дитини. Також, як головний критерій соціальної зрілості особистості різними науковцями розглядаються: ставлення особистості до праці, до трудової діяльності; активна життєва позиція особистості, її соціальна активність; соціальна культура, культура праці; моральна основа особистості; колективізм.

Щодо соціальної культури, то Ю. Бардін розглядає її як загальний критерій соціальної зрілості особистості та виділяє її особливі «модуси» сторони, якими є: соціальна активність і соціальна відповідальність, що виражають спрямованість діяльності суб'єкта і його внутрішнє ставлення до неї.

Як загальний критерій зрілості особистості Т. Каландадзе виділяє культуру праці, та обґрунтовує специфічні критерії оцінки елементів соціальної зрілості: рівень трудової активності, рівень громадянської активності, рівень моральної активності. І. Даниленко моральну зрілість вважає ядром і головним показником соціальної зрілості. А про рівень соціальної зрілості особистості він пропонує судити за моральними критеріями: «почуття і свідомість спільності з людьми, колективізм; глибоке почуття і висока свідомість громадського обов'язку; почуття і розуміння відповідальності перед людьми і суспільством; сумлінне ставлення до праці» [5].

Узагальнюючи тлумачення компонентів соціальної зрілості варто звернутися до думки Ю. Бардіна [3]. Він наголошує, на тому, що основні компоненти системи соціальної зрілості повинні перебувати між собою в діалектичній єдності і надавати цілісності усій розглянутій системі. Співзвучним є підхід О. Каменьової, яка зазначає, що виявляючи структурні компоненти соціальної зрілості варто орієнтуватися на те, що: структура соціальної зрілості має бути детермінована системою суспільних відносин; структура соціальної зрілості повинна розглядатися як цілісна єдність, що знаходиться у процесі безперервних трансформацій; ієрархія компонентів соціальної зрілості особистості має відображати діалектичність соціальної зрілості як явища [5, с. 46].

На основі аналізу відомостей, представлених більшістю науковців, О. Каменьова визначила перелік якостей особистості, які науковці назвали найбільш важливими для становлення соціальної зрілості і є компонентними: соціальна відповідальність, соціальна активність, колективізм, професіоналізм, орієнтація на духовні цінності, законослухняність, підприємливість, дисциплінованість, креативність, рефлексія, самостійність, толерантність, саморозвиток, позитивне мислення (оптимізм), комунікативність.

Дослідники досить часто становлення індивіда соціальним суб'єктом пов'язують тільки з активністю. Такий підхід уявляється однобічним, тому що соціальна відповідальність є настільки ж необхідною формою усвідомлення, інтеріоризації суспільних потреб і інтересів, як і соціальна активність. Тільки у своїй єдності вони свідчать про досягнення індивідом якісно нового стану.

З точки зору Г. Яворської, соціальна активність як критерій особистісної зрілості характеризує індивіда з погляду ряду показників: суспільна значимість і соціальна цінність дій особистості, що виражають у знятому виді систему зовнішніх для неї суспільних стимулів, що регулюють і направляють її діяльність, що породжують разом із тим особистісний зміст соціальної діяльності; широта і глибина оволодіння особистістю основними сферами і видами діяльності, вони виражають ступінь її підготовленості до виконання визначених соціальних функцій, до включення в систему всіх суспільних відносин; інтенсивність соціальних дій особистості і їхня ефективність, тобто ступінь збігу реальних результатів діяльності із цілями і задачами, що ставить особистість перед собою; ініціативність як вираження внутрішніх спонукальних сил (мотивів) соціальної діяльності особистості.

Л. Новікова зазначає, і ми розділяємо дану точку зору, що соціальних характеристик виділено немало і на них, безумовно, потрібно орієнтуватися, але «особистість неможна охарактеризувати, через два-три десятки властивостей, нібито дуже важливих» [5, с. 44–46]. Усі якості особистості співвідрядні та знаходяться в ієрархічній залежності, і у зв'язку з цим виникає необхідність виділити саме ті якості чи компоненти, які є базисними і наявність яких роблять особистість соціально-зрілою, тобто без яких, навіть якщо будуть присутні безліч інших, особистість не буде оцінюватися суспільством як соціально зріла.

Тому Л. Новікова зупинилася на таких соціальних параметрах особистості, як орієнтація на загальнолюдські духовні цінності, колективізм, підприємливість, соціальна відповідальність, креативність і рефлексія. Вибір саме цих параметрів вона пояснює не лише важливістю наявності цих характеристик у людини в сучасних соціальних умовах, але й їхньою технологічністю, оскільки для їхньої реалізації «можливо використовувати цілий арсенал педагогічних засобів» [7, с.10].

У науковій літературі прослідковується тісний взаємозв'язок та взаємообумовленість між соціальною та професійною зрілістю. Деякі науковці професійну зрілість виділяють як домінуючий компонент у структурі соціальної зрілості, оскільки професійна діяльність особистості, як універсальний засіб її життєдіяльності визначає і соціальну сутність людини.

Розглядаючи професійну зрілість як цілісність, науковці прагнуть досягти високого рівня узагальнення, міждисциплінарності, комплексності філософського, загальнотеоретичного, соціально-педагогічного і психологічного знання; виявити сукупність стійких ознак у дослідженні сутності проблеми, виділити протилежні та взаємодоповнюючі тенденції в процесі систематизації і впорядкування розвиваючогося знання.

Враховуючи той факт, що пізнання явища як системи передбачає всебічне вивчення її внутрішнього стану, встановлення компонентів структури, функцій, факторів, що забезпечують її цілісність, відносну самостійність (В. Афанасьєв, В. Безпалько), таким чином, професійна зрілість представляється як

інтегративна сукупність, що має компонентний, структурно-функціональний і змістовий аспект [4, с. 105].

Розуміння професійної зрілості як якості особистості тісно пов'язується з якісними характеристиками людини, такими як активна життєва позиція, прагнення до саморозвитку, світоглядна і моральна відповідальність, самостійність, здатність до здійснення предметно-практичної діяльності.

Професійна зрілість, як вважає Ю. Кузнецов, це «психологічний підсумок розвитку особистості в професії, результат цілеспрямованого, свідомого удосконалювання і спеціалізації її психічних функцій – інтегральна системна властивість особистості, яка, виявляючись, розкриває її внутрішній зміст і якісну визначеність через такі свої генетичні елементи, як професійні здібності – особливу, що має фізіологічні передумови, чутливість до способу професійної життєдіяльності; професійну компетентність – ступінь усвідомлення особистістю своєї професії; професійну вмільість – систему загальних і спеціальних професійних умінь» [9, с. 44].

Аналізуючи структурні характеристики соціально-професійної зрілості, важливим є припущення М. Ємельянової, про те, що: «професійна зрілість – являє собою систему, змістовно-сміслову єдність особистісних, академічних і соціальних якостей студента випускника, яка розвивається у соціально-педагогічному освітньому процесі, забезпечуючи йому успішну самореалізацію в професійній діяльності, соціалізацію і гармонізацію з оточуючим середовищем» [4, с. 136].

Розглядаючи особистісну, соціальну і академічну зрілість, як інтегративні якості соціального педагога, М. Ємельянова вважає, що професійна зрілість є об'єднуючою якісною характеристикою, яка охоплює спільною ідеєю частини єдиного цілого, з актуалізацією якісної своєрідності такого об'єднання. Тобто як вид категорії «зрілість» професійна зрілість є вищим рівнем змістовно-сміслової єдності особистісних, академічних і соціальних якостей, виступаючи одночасно як інтегральний критерій їх сформованості. У цьому випадку професійна зрілість як об'єднання інтегративних якостей особистості виступає, як всеохоплююча, всебічна і все проникаюча даність, підносячи особистість на найвищі рівні досягнень на певному етапі його життєдіяльності – етапі навчання у виші.

Професійна зрілість як якість особистості в широкому значенні – це перш за все показник її індивідуальних особливостей, що характеризують особистість як розпорядника душевних, тілесних сил, здатного перетворювати власну життєдіяльність на предмет творчого результативного перетворення, адекватно оцінювати цілі, задачі, результати, здійснювати корекцію, рефлексію, самоконтроль у процесі життєдіяльності.

Г. Яворська зазначає, що професійна зрілість, як властивість особистості виступає основною психологічною передумовою її професійної майстерності. Вона так само означає оволодіння професійною культурою (загальнозначущими вміннями, на основі яких виконуються вимоги професії).

Як якість особистості професійна зрілість дозволяє структурувати, регулювати і управляти внутрішньою і зовнішньою власною життєдіяльністю, зберігати психологічну рівновагу; передбачає стійку мотиваційно-ціннісну професійну спрямованість і соціальну готовність до виконання багатопрофільної соціально-педагогічної діяльності [4, с. 142].

Як провідні критерії професійної зрілості в педагогічній діяльності О. Андрієнко виділяє: професійну спрямованість особистості на педагогічну професію, професійну компетентність, загальну і професійну самоактуалізацію в педагогічній діяльності. Самоактуалізація в професійній соціально-педагогічній діяльності, на думку автора, є головним критерієм професійної зрілості, оскільки саме вона визначає спрямованість і виступає гарантом оптимізації діяльності і спілкування.

Таким чином, соціально-професійна зрілість, як якість особистості в широкому значенні – це перш за все, показник її індивідуальних особливостей, характеризуючи особистість як розпорядника душевних, тілесних сил, здатного перетворювати власну життєдіяльність на предмет творчого результативного перетворення, адекватно оцінювати цілі, задачі, результати, здійснювати корекцію, рефлексію, самоконтроль у процесі життєдіяльності.

Професійна зрілість соціального педагога як акмеологічний і соціально-педагогічний феномен суб'єкта діяльності проявляється у єдності індивідуально-особистісного, процесуально-технологічного, професійно-предметного і самоактуалізуючого компонентів [2, с. 181–182]. Ядерним компонентом системи і її базовою основою є самоактуалізація соціального педагога в професійній соціально-педагогічній діяльності, вона визначає основні напрями реалізації потенційних можливостей майбутнього соціального педагога і є головним механізмом професійного розвитку. Багато представників гуманістичної педагогіки і психології розглядали само актуалізацію особистості у якості домінуючої функції, ядерного компонента, базової основи і головної умови професійної та інших видів зрілості людини (Л. Анциферова, К. Абульханова-Славська, А. Маслоу, К. Роджерс, Д. Паттерсон та ін).

Індивідуально-особистісний компонент, за О. Андрієнко, визначає ті інтегративні якості професіонала, які розвиваються у процесі спеціально організованої навчально-пізнавальної діяльності на базі уже існуючих відносно стійких характеристик суб'єкта. Індивідуально-особистісний компонент професійної зрілості включає в себе неповторний індивідуальний стиль педагогічної діяльності, що формується на основі базових інтегральних характеристик індивідуальності. У цілому індивідуально-особистісний компонент представляє собою діяльність по самовдосконаленню в особистісному і професійному плані. Процесуально-технологічний компонент пов'язаний з основними навчальними і регулюючими процедурами, які дозволяють в оптимальні терміни і найменшими енергетичними затратами інтеріоризувати професійну діяльність на рівні навчання, навчіння, залучення і самоактуалізації, тобто присвоєння індивідом діяльній сутності своєї професії.

Соціально-професійна зрілість майбутнього соціального педагога представляє собою системне новоутворення, що складеться під впливом інтегративної активності соціального педагога як індивіда, особистості і суб'єкта діяльності; цілеспрямованого процесу професійної соціально-педагогічної підготовки і соціально-педагогічних вимог професійної діяльності. Крім того, кожен компонент соціально-професійної зрілості майбутнього соціального педагога може бути розглянутий як самостійна підсистема, яка володіє власною структурою і функціями.

Узагальнивши розглянуті у статті наукові підходи до аналізу сутнісних характеристик соціально-професійної зрілості майбутніх педагогів ми розробили робочий варіант системи сутнісних характеристик соціально-професійної зрілості.

Отже, компонентами соціально-професійної зрілості є: особистісна зрілість (активна участь у житті суспільства, ефективно використання своїх знань та здібностей, самореалізація, критичне мислення, стійкість емоційних оцінок, адекватна самооцінка); соціальна зрілість (вироблення активної життєвої позиції, колективізм, прийняття особистістю соціальних норм, прагнення до самовдосконалення, соціальна активність, соціальна відповідальність, орієнтація на духовні цінності, колективізм, креативність, рефлексія); професійна зрілість (професійні здібності, чутливість до способу професійної життєдіяльності, професійна компетентність, самоактуалізація, педагогічна майстерність і т. д.)

Ми вважаємо, що дослідження соціально-професійної зрілості є надзвичайно актуальним питанням у сучасній педагогічній науці, і тому потребує подальшого глибинного і ґрунтового вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М. : Наука, 1977. – 380 с.
2. Андриенко Е. В. Психолого-педагогические основы формирования профессиональной зрелости учителя: дисс. ... доктор. пед. наук : 13.00.08 / Елена Васильевна Андриенко. – Новосибирск. – 2002. – 410 с.
3. Бардин Ю. Г. Социальная зрелость личности: дисс. ... канд. филос. наук : . 09.00.02 / Ю. Г. Бардин. – Харьков, 1986. – 154 с.
4. Емельянова М. А. Становление профессиональной зрелости социального педагога в образовательном процессе вуза: дис. ... доктор пед. наук : 13.00.08 / М. А. Емельянова. – М. : РГБ, 2005. – 354 с.
5. Каменева Е. Г. Развитие социальной зрелости студентов педагогического вуза: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.01 / Елена Григорьевна Каменева. – Оренбург. – 2004. – 184 с.
6. Коган Л. Н. Человек и его судьба / Л. Н. Коган. – М. : Мысль, 1998. – 283 с.
7. Личность в воспитательной системе школы: научно-методический сборник / [под. ред. А. В. Гавришина и Л. И. Новиковой]. – Владимир, 1993. – 153с.
8. Михайлов О.В. Формування соціальної зрілості студентів економічного профілю: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.07 / Михайлов Олександр Васильович. – Кіровоград, 2000. – 190 с.
9. Яворська Г.Х. Соціально-професійна зрілість курсантів вищих закладів освіти МВС України: Монографія / Г. Х. Яворська. – Одеса : ПЛАСКЕ ЗАТ, 2005. – 408 с.
10. Якобсон Ф. М. Психологические компоненты и критерии становления зрелой личности / Ф. М. Якобсон // Психологический журнал. – 1981. – Т. 2. – №4. – С. 78–85.